

volitev v septembru in oktobru 1909 in o marcu 1908, torej v času, ko je bilo onih 4000 do 5000 liberalnih volitev še doma, in v času, ko jih ni bilo doma. Da ne bode „Edinost“ dvomila nad resničnostjo teh podatkov, jo moramo pomiriti, da smo jih posneli iz njene 284. številke iz dne 10. okt. 1909. Naprej moramo pa naglašati, da odpada ona usodna odsotnost volilcev skoraj izključno na tolminski okraj, v tem okraju bi torej bila morala liberalna stranka nazadovati v primeri z našo stranko v neugodnem volitvenem času l. 1909 nasproti volitvenemu času l. 1908. Zdaj pa čujte, kaj piše „Edinost“? V njej čitamo: „Na Tolminskem je torej (v splošni kuriji l. 1909 nasproti l. 1908) napredovala agrarno-napredna stranka proti klerikalni stranki za 36 glasov. Dalje: „— — — absolutno je napredovala klerikalna stranka le v goriškem okraju za 149, a na Krasu za 118 glasov, dočim je v tolminskem okraju absolutno nazadovala za 737 glasov, v vsej deželi torej nazadovala za 470 glasov.“ To je pa neizpodbiten dokaz, da ni res, da bi bil volitveni čas l. 1909 za liberalce neugoden in sedeva v istem razmerju za našo S. L. S. ugoden, dalje dokaz, da je „Edinost“ tem nesramnejša lažnivka, ker trdi še zdaj, ko ji je že davno znan izid obojletnih volitev, da je bil v jeseni velik del Gregorčičevi stranki nasprotnih volilcev odsoten iz dežele.

Pa še en dokaz si dovoljujemo navesti. Vsled smrti poslanca Jeriča je bila dopolnilna volitev iz splošne kurije 19. dec. 1909, torej ob času, ki si so ga gg. Gregorinovci želeli in ko so delavci že prišli iz sveta domov, in kaj se je pokazalo? Naš kandidat Zlobec je dobil 10.730 glasov, liberalni kandidat Vrtovec pa 4079 in agrarni kandidat Vran 2358 glasov. Torej sta dobila liberalno-agrarna kandidata 19. decembra **nad 3000 glasov manj** kakor 5. okt., naš kandidat Zlobec pa je dobil 19. dec. **196 glasov več** kakor pokojni Jerič 26. septembra.

To je „Edinosti“ vse že davno znano, liberalno sleparstvo je s tem že davno razkrinkano, in vendar ima „Edinost“ nesramen obraz, vlačiti na dan za dokaz tako ovrženo laž. Ta nje nesramnost je tem večja, ker so se Gregorinovci zavedali te laži, pa so hoteli z njo prikriti neko drugo politično lopovščino. Oni so namreč vedeli, da stoji najtrdnjše proti njim tolminski okraj, in sicer tudi v tem manjše in od sveta bolj oddaljene vasice. Zdaj so računili: Če nastane na dan volitve kako slabo vreme, sneg z viharjem, ne bodo mogli

na volišče marsikateri klerikalni volilci s tolminskih hribov, dočim bodo lahko volili volilci iz trgov in večih vasi, v katerih imamo mi pristaše. Ravno tako ne more slabo vreme niti približno tako zavirati volitvene udeležbe v goriškem in sežanskem okraju, kjer nimajo klerikalci take premoči proti nam. Tako naši Gregorinovci! In njih računanje ni bilo tako neumno. L. 1908 je bila volitev v splošni kuriji 2. marca, bilo je viharno zimsko vreme, sneg in zameti so bili v gorah, stotine volilcev niso mogle izvrševati volilne pravice, in to ni malo pripomoglo k našemu porazu. Naši Gregorinovci so si to dobro zapomnili in razvideli, da je slabo vreme njih najboljši in povrh še brezplačni agitator. Oni se niso torej protivili volitvam v sept. in okt. zaradi trgatve, zaradi najhujšega dela, zaradi odsotnosti volilca, ampak ker takrat ni pričakovati snežnih viharjev, ki bi preprečali našim hribovskim volilcem poti do volišč.

In če je vlada imela pri razpisu volitev obzir na čas, ko vreme ne zadržuje volilcev, ji pač ni bilo treba misliti, ali je to tej ali oni stranki ljubo. Vlada pa ni mogla z volitvami dalje odlašati, ker je morala skrbeti, da bi iz prepoznega razpisa volitev ne nastale kake neprilike za bližajoče se zasedanje deželnega zbora.

Iz vsega tega pa je doprinesen dokaz, da ni bilo treba dr. Gregorčiču priti migniti s prstom za razpis volitev, da je to storila vlada iz svojih obzirov in da se zaradi teh ni mogla niti ozirati na protestiranje Gregorinovcev, niti imela prilike upoštevati kake želje od naše strani: In tako je „Edinost“ tudi s svojim drugim dokazom, da je dr. Gregorčič vladni zaupnik, **popolnoma pogorela**.

Preidemo k tretjemu in zadnjemu dokazu „Edinosti“, da je dr. Gregorčič zaupnik vlade. Tu nimamo izgubljati mnogo besed, ker smo o tem govorili že v enem prejšnjih člankov. „Edinost“ namreč zopet premleva razveljavljenje veleposestniških mandatov. Ona vstraja na stališču, da se je godila liberalcem z razveljavljenjem krivica, mi pa na stališču, da so bile volitve v veleposestvu nezakonite predlanskim kakor lanske. Mi smo uverjeni, da bi Gregorinovci na našem stališču ravno tako postopali kot naša delegacija. Zakaj je bivši „Slov. klub“ s svojo abstinencijo zapravil: to možnost? Novo je, da hoče „Edinost“ vlado dolžiti, da ni zaradi razveljavljenja veleposestniških mandatov razpustila dež. zbora, kar bi po njenem mnenju imel biti dokaz za na-

klonjenost vlade do dr. Gregorčiča. No če bi gg. Gregorinovci stali na našem stališču, bi gotovo ne dolžili vlade, da jim je naklonjena. Vladi je pač moralo biti na tem, da dež. zbor deluje; in ko je začel redno delovati, naj bi ga bila razpustila?! Čudne zahteve! Sebi naj napravi vlada novo delo, ki ji ni moglo dati nobenega zagotovila, da bi potem dež. zbor morda celo ne mogel delovati, in pri tej negotovosti naj bi napravila sebi in ljudstvu nove stroške!! Vladi je pač vse eno, ali je delovna večina laško-liberalna in slov.-klerikalna, ali pa laško-klerikalna in slov.-liberalna. In dalje, zakaj naj bi se vlada postavila ravno na stališče slov.-laške manjšine, in ne na stališče slov.-laške večine, za katero stoji večina ljudstva!? Za vlado ni bil še noben resen dokaz, da ima zaradi veleposestniških mandatov se potegniti za eno ali drugo slov. stranko, ko je bila razlika glasov toli minimalna! Poleg tega je treba uvaževati, da je deželni zbor avtonomen, in da mora vlada sama to neodvisnost spoštovati ter se ne umeševati v razveljavljenje posamnih mandatov, ko spada to vendar v izključno pravomočje dež. zbora. In pa saj je „Edinost“ sama pisala 1. oktob. 1909 v št. 275: „Mislimo pa, da je edina inštanca, ki ima o stvari (pravnosti deželnozborskih volitev) odločiti — deželni zbor.“ Torej?

Kdor to uvažuje, ta menda ne najde v razveljavljenju nezakonito doseženih veleposestniških mandatov najmanjšega razloga za poseganje vlade v delokrog avtonomnega deželnega zbora. Več kot otročje je torej, spravljati to pravilno postopanje vlade v stik z izmišljeno protekcijo za dr. Gregorčiča. In tako je slavna „Edinost“ tudi s svojim tretjim in zadnjim dokazom **slavno pogorela**. Naše sozaljje modrim glavam pri „Edinosti“!

Dopisi.

Zgonik. V Zgoniku smo dobili novega župana v osebi g. Maksa Miliča, bivšega občinskega upravitelja.

Pred tremi meseci, ko je bil naš g. župan še obč. upravitelj, potegnil je okoli 3.000 K obč. lovarine. Isto lovarino bi moral, kakor je pri nas običajno, v zmislu § 23. lovsk. zakona razdeliti med posestnike zemljišč. Tega pa ni storil.

Ta človek misli, da bode zdaj, ko je župan, tako samogospodovalno županil, kakor popred, ko je bil upravitelj? A najbrže se moti.

stvari ohranijo, da jih tudi mladina vidi in se pri tem uči spoznavati in spoštovati svoje očete.

Naš narod je od nekdanj ljubil godbo in petje. Naši pradedje in dedje so gotovo imeli kake posebne instrumente, kateri so se pa dandanes večinoma poizgubili. Če se še kje dobijo kake stare piščali, citre ali kakov oprekelj, je to za nas toliko bolj zanimivo. V goriški okolici ali na Tolminskem je gotovo še tupatam kaj dobiti, kar je v tem oziru važnega in zanimivega.

Včasih se dobi po kmetih tudi kako redko orodje, ki ga pozna samo en kraj. Take stvari so ravno tako znamenite kot kaj drugega in tudi lovska orožja in stare puške niso brez pomena.

Razun teh malih predmetov so pa važne tudi cele stavbe, hiše, kozolci, veliki uhodi (portoni) itd. Take stvari je seveda težje spraviti v kakov muzej, zato pa se jih fotografira ali nariše, tako, da si to potem lahko vsak ogleda. Tupatam po deželi so tudi stare znamenite kapelice, znamenja ali pili, ki imajo včasih dokaj vrednosti. Take stvari je treba obvarovati pred razpadom, ne pa jih kvariti s predelavanjem in prezidavanjem.

To bi bile približno stvari, ki se nahajajo med našim ljudstvom. Morda bi vprašal kedó, zakaj to pač naštevam? Zato da se ljudi opozori na važnost takih stvari, zato da ne bodo tak naših slovenskih predmetov

Pri Montu v Gorici je hotel kot upravitelj občino za precej visoko svoto zadolžiti; a zajec mu je pretekel pot.

Zbrali so se nekateri gg. starešine, šli so na dež. odbor in na Mont ter so preprečili zaproseno posojilo. Sreča, da se je to še pravočasno izvedelo.

Že dve leti je poteklo, ko nismo imeli obč. starešinstva, radi tega je bilo potrebno, da se novo starešinstvo takoj po izvolitvi obč. zastopstva snide in se posvetuje o zaostalih obč. zadevah. Naš g. župan pa je reč odlašal, ker se je bal seje.

Ker so gg. starišini videli, da ne misli seje sklicati, napravil je g. starešina Melhior Milič okrožnico in v zmislu § 40 obč. z. je pripravil zadostno število g. starešin do tega, da so župana primorali razpisati sejo, ki se je vršila dne 3. t. m.

Starešinstvo je v seji soglasno sklenilo, da se povabi dež. računar.

Naj omenim še to, da smo se že dvakrat obrnili na okr. glavarstvo v Sežani glede našega lovskega denara, a ni še nobenega odgovora. Zdaj smo pa primorani obrniti se na namestništvo v Trstu; saj je isto imenovalo g. Maksa Miliča upraviteljem obč. Zgonik.

Za danes dosti, upam v kratkem kaj več poročati.

Politični pregled.

Cesarjev povratek na Dunaj.

Cesar je s sprem. in min. Aehrenthalom in Schönauichom dospel na južni kolodvor na Dunaj v soboto zvečer ob 8.15. Na kolodvoru je pozdravil cesarja župan dr. Neumayer. Nato se je cesar ob navdušenih ovacijah prebivalstva odpeljal v Schönbrunn. Hiše na vsem potu so bile v zastavah. Za špalirjem društev se je zbrala na tisoče broječa množica ljudstva, ki je cesarja viharno pozdravljala.

Cesarjeva zahvala.

Uradni list priobčuje svojeročno pismo cesarja Frana Josipa na generala Varešanina. V tem pismu izraža svoje veselje in zadovoljnost nad presrčnim sprejemom s strani prebivalstva in prosi generala, naj naznani prebivalstvu cesarjevo najiskrenejšo zahvalo na sijajnem sprejemu.

Državni zbor.

Proračunski odsek bode danes ali jutre rešil ves državni proračun in že v petek pride najbrže v zbornici do drugega branja istega. Do 25. t. m. se nadeja vlada, da bode imela državni proračun pod streho in da bodo takrat rešene v poslanski zbornici

Varujmo svoje starine!

Vsak, četudi ne ravno visoko izobražen človek, ima do stvari, ki so jih rabili njegovi stariši, neko posebno spoštovanje. Dosti takih slučajev nam je znanih iz zgodovine, dosti jih vidimo še danes, kako tupatam še varujejo kako staro orodje, katero je rabil še pokojni ded ali praded! Tudi pri nas na Slovenskem imamo take slučaje in ravno na Goriškem se še naleti tupatam kmetiča, ki hrani še kako staro majoliko, katero je kupil še njegov praded. Ta lepa navada pa pa je žalibog večinoma izginila. Kriva je temu dosti industrija, ki izdeluje dandanes vse polno pisanih in lepo slikanih posod v živih, kričevih barvah, katere ljudstvu bolj ugajajo kot starejše, mirne in zato tudi kupuje to novo robo, staro pa zametuje.

Enak slučaj je tudi z narodno pesmijo. Koliko lepih starih pesmi je izginilo že iz ljudstva, ker so stare, in prišle so na njih mesto tuje, kosmate popevke, ki žalijo čustvo in uho. Dosti, dosti starih pesmi, tudi cerkvenih, je tako lepih, da se človeku milo stori pri srcu, če jih sliši, n. pr. „Bom šel na planince“ ali „Snoč po noč je slanica padla“ ali pa ona stara božična „Oj kje ste bli, pastirci vi“, katero je pela po cerkvi cela občina. Takih narodnih Božičev človek ne pozabi nikoli.

Kakor sem že gori omenil, so pa med narodnimi tudi druge stare stvari, ki so tudi

potrebne ohranitve. Naj tu naštejemo nekatere take podrobnosti. Važno je vse staro posodje. Zeló imenitne so stare majolike, stari krožniki, skledice in druga taka oprava. Tupatam se dobi na ognjiščih še jako lep zaglavnik (tudi kozel, lisica imenovan), ki ga je izdelala roka starega vaškega umetnika. Razun tega imajo po nekaterih hišah stare slike iz davne preteklosti, ki jih nikdo več ne ceni. Stare omare in skrinje z rožami se še dobijo, le žalibog naši mlajši vse rajši imajo moderno izdelano pohištvo iz mesta, kot pa svoje domače.

Velike važnosti so stare nošnje, stare obleke. Tu je treba shraniti vsako stvar, ki se le dobi. Stare avbe in peče so že redke, ker so jih naši ljudje največ prodali tujcem, tako da pri nas doma kmalu ne bomo več vedeli, kako so se oblačili naši stari. Poštenih irhastih hlač, črevljev z golenicami in starega telovnika s srebrnimi gumbi človek skoro več ne vidi pri nas na Goriškem. Vse je moderno, vse po mestno. Poleg tega so naši predniki nosili na oblekah dokaj vezenja v barvah in zlatu, kot je to še pri drugih Slovanih. Zato so velike vrednosti stari kožuhi z rožami, stare „štikane“ rute in podobne stvari.

Naši stari so bili tobakarji in kot taki so rabili razno kadilno orodje. N. pr. čedro, kresilo, gobo, mehur za tobak itd. Vse to je zeló redko. Malo naših mlajših še kaj ve

prodajali ali darovali našim narodnim nasprotnikom. Vse te stvari so važne. Morda nimajo nikake praktične vrednosti več, a naši potomci morajo vendar dobiti za nami dokaz našega dela, naše kulture. In mi hočemo videti, kako so živeli naši očete, kako so se oblačili in kako stanovali. Slabi sinovi bi bili, če bi nas to ne zanimalo.

Zato opozarjam še enkrat naše izobražence po deželi, naj si vzamejo k srcu teh par navodil, naj pazijo na take stvari, ki sem jih imenil in naj tudi ljudstvo opozorijo nato. Še ta mesec se ustanovi v Gorici „Muzejsko društvo“, ki bo skrbelo za vsa potrebna navodila. Predpriprave so že vse končane, pripravljalni odbor že deluje in po ustanovitvi društva se raztegne delovanje tudi po deželi. Opozarjamo že sedaj, da se bodo v vsakem večjem kraju vršila tudi tozadevna predavanja, kjer se bo ljudstvu še bolj razjasnilo, zakaj moramo varovati svoje starine, zakaj jih ne smemo uničevati, prodajati tujcem ali pa kvariti. Vsi ste vabljeni na delo, ki se zanimate za te stvari; vsak je dobrodošel, bodisi darovalec, bodisi delavec. Nikdo se od sedaj ne sme več izgovarjati, češ sem dal tujcem, ker nisem vedel za slovensko društvo. To ne velja več. Slovenski muzej se ustanavlja, vse, kar je primernega, tedaj hranite za naš pravi narodni muzej, ki naj bo kazal svetu kulturo in omiko goriških Slovencev.